BLOC

coalició compromís

compromís
amb les
les comarques centrals
valencianes

PAÍS VALENCIÀ I PROBLEMÀTICA TERRITORIAL:

EL CAS DE LES CCV

Cebrià Molinero / Nèstor Novell

blocverdsgandia.org facebook.com/blocverds twitter.com/blocverdsgandia

Jornada-debat de regidors i alcaldes del BLOC-Compromís per definir el present i el futur de les Comarques Centrals Valencianes

Gandia,
divendres 10 de febrer de 2012
10:00h- 13:30 h
Saló d'actes Casal Jaume I Safor-Valldigna

PAÍS VALENCIÀ I PROBLEMÀTICA TERRITORIAL: EL CAS DE LES CCV

Cebrià Molinero / Nèstor Novell

1 Rafael L. Ninyoles,: *Informe Sociològic de les Comarques Centrals Valencianes*. CEIC Alfons el Vell. Gandia. 1996.

I.- A pesar dels més de 30 anys transcorreguts des de l'aprovació de la Constitució i de l'Estatut d'Autonomia, la qüestió territorial segueix sent una de les assignatures pendents al nostre País. És una de les conseqüències d'una transició política que avui comença a considerar-se no tan modèlica com ens presentaven. I tot això a pesar de la importància de la política territorial per aconseguir el desenvolupament econòmic i la cohesió social del conjunt de la població. Com diu Rafael Ninyoles,[1] "Ni els nous processos de desenvolupament són possibles sense tenir en compte els factors de cohesió social, ni una societat que no estiga convenientment vertebrada pels seus propis factors lingüístics i culturals pot desenvolupar projectes de futur en l'espai europeu".

II.- El resultat fou que una de les del reivindicacions del nacionalisme, la necessitat d'enfortir la vertebració del territori valencià, suprimint les diputacions provincials, substituint-les per les comarques, no s'ha aconseguit, pels entrebancs constitucionals i la manca d'una voluntat política per part dels partits majoritaris per a desenvolupar l'Estatut d'Autonomia, en aquest i altres aspectes. Al nostre País, les comarques solament eren un mapa de referència territorial i l'espai on, gràcies a les iniciatives del nacionalisme d'esquerres i una part del PSOE, anaven constituint-se mancomunitats de municipis, entitats de caràcter voluntari per a la prestació conjunta de serveis, parents pobres de l'administració local, per la manca d'un marc competencial i una hisenda pròpia independent de les aportacions dels municipis i de les subvencions d'altres administracions públiques. És raonable pensar que amb aquesta reorganització territorial i competencial ens hauríem estalviat molts dels

Per tal que el canvi i la innovació es puguen sostenir, la política econòmica ha de descentralitzar-se i democratitzar-se

Palau ducal de Gandia (font: Viquipèdia)

2 *Arco Mediterráneo Español. Eje Europeo de Desarrollo*. PDU-CV. Avance I: contexto general. Colección "Territori" nº 3. COPUT. 1993.

excessos comesos en la quantitat o sobredimensionament dels equipaments dotacionals enllestits en les primeres etapes de la democràcia (poliesportius, serveis socials, etc) i hauríem facilitat l'adequació dels serveis a l'espai territorial i al llindar de població necessària per a fer-los més rendibles o competitius, la qual cosa resulta evident en els casos del transport públic, la planificació urbana...

III.- A aquests problemes, s'afegeixen, en els anys 90, els de la integració europea i la globalització econòmica. Per una banda, en el procés d'integració europea, l'Estat espanyol i el País Valencià resten en una posició geogràfica perifèrica, la qual cosa no és cap avantatge. Cal situar-se a l'espai europeu i aquesta qüestió es planteja al voltant de les anàlisis i estudis previs per a redactar el Pla d'Ordenació Territorial del País. La resposta és la creació de l' Arc Mediterrani Espanyol que puga enllaçar amb l'europeu, un territori que engloba dotze províncies espanyoles (inclosa les Balears), lligades a cinc Comunitats Autonòmiques (tres d'elles incloses íntegrament). Per l'altra, cal tornar a plantejar-se l'organització territorial pròpia del País.[2] En un mercat i territori tan gran com l'europeu, els nostres municipis i comarques són massa menuts per articular el conjunt del territori i per a planificar i promocionar el creixement i facilitar la innovació. Aleshores, cal anar a unitats funcionals més amples perquè, a pesar dels riscos, la globalització també ofereix alternatives als territoris perifèrics si ho saben aprofitar.

IV.- Això es deriva de les tendències de l'entorn econòmic, perquè si bé és cert que vivim un procés de globalització de les relacions econòmiques, socials i culturals i que aquest procés impulsa, cada vegada més ràpidament, els processos d'innovació i canvi, també ho és, com indiquen diferents informes de l'OCDE i la Unió Europea, que les polítiques centralistes del passat, basades en decisions macroeconòmiques, ja no serveixen. Per tal que el canvi i la innovació es puguen sostenir, la política econòmica ha de descentralitzar-se i democratitzar-se.
La màxima "pensa globalment, actua localment" de l'OCDE, reformulada per l'escriptor Carlos Fuentes en la cita "no hi ha globalitat que valga sense localitat que servisca" simbolitza la nova realitat en la qual la globalització dels mercats a escala mundial condueix als actors econòmics a centrar-se en estructures econòmiques i socials més pròximes. Aquest fet es reflecteix en la voluntat de moltes poblacions i àrees rurals d'enfortir la identitat local com a mitjà d'integració en el sistema global o en les actuacions de moltes empreses multinacionals de descentralitzar la

tant la Comissió Europea com l'OCDE recomanen als seus estats membres polítiques actives de "traspàs de poder a les comunitats locals

Castell de Xàtiva (font: Viquipèdia)

3 Ron Gass. *Progreso económico, cohesión social y participación democrática. El papel del desarrollo económico y social local.* OCDE. 1997.

4 *Schéma de développement de l'espace communitaire.* Comisión Europea. DG XVI. 1997.

presa de decisions en un àmbit regional o local. Les noves tecnologies de la informació i la comunicació faciliten aquesta descentralització ja que possibiliten que els actors econòmics i socials exploten la informació global existent sense haver de construir grans infraestructures centralitzades.

V.- En resposta a aquestes noves tendències del sistema econòmic, tant la Comissió Europea com l'OCDE recomanen als seus estats membres polítiques actives de "traspàs de poder a les comunitats locals" el que suposa descentralització, mitjans econòmics i reformes administratives que permeten als agents econòmics i socials locals fer front a aquestes noves tendències amb garanties d'èxit.[3]
No obstant açò, aquests canvis incideixen en els territoris concrets de manera desigual i combinada de manera que hi ha àrees amb major possibilitat de beneficiar-se'n i unes altres que corren el perill de quedar-se al marge del procés. La descentralització del sistema econòmic, el desplaçament dels centres de decisió i de noves localitzacions de les activitats econòmiques en àrees perifèriques de la Unió Europea no tendeixen a repartir-se de manera uniforme en els diferents territoris, sinó a concentrar-se en zones que compten amb un nivell mínim de població i d'infraestructures materials i immaterials que els permeten desenvolupar-se i que, normalment, són les zones metropolitanes dels territoris perifèrics. D'ací, la preocupació de l'OCDE pels "territoris intermedis" i la de la Comissió Europea per les "xicotetes i mitjanes ciutats". **D'ací, la necessitat que tenen aquests territoris i aquestes xicotetes i mitjanes ciutats de posicionar-se davant d'aquests canvis, de cercar solucions pròpies als canvis del sistema econòmic**.[4]
És en aquest context, i al caliu d'aquests plantejaments, que naix en 1996 el projecte de Comarques Centrals, suportat econòmicament pel Programa Terra (FEDER) de la Unió Europea.

VI.- Les CCV han esdevingut un cas paradigmàtic dels processos de vertebració valenciana. Les Comarques Centrals Valencianes (CCV) són un espai territorial estratègic perquè arreplega un conjunt de comarques i de ciutats mitjanes (tant de costa com d'interior), entre les àrees metropolitanes de València i d'Alacant-Elx-Oriola, cosa que li permet fer de frontissa en la vertebració de l'estret i llarg territori valencià. Aquestes comarques mantenen un elevat nivell de cohesió funcional. Aquestes comarques tenen un elevat grau de complementarietat econòmica (industrial, l'interior i comercial i turística, la costa), una cultura

Figura 2. Relacions dels sistemes.

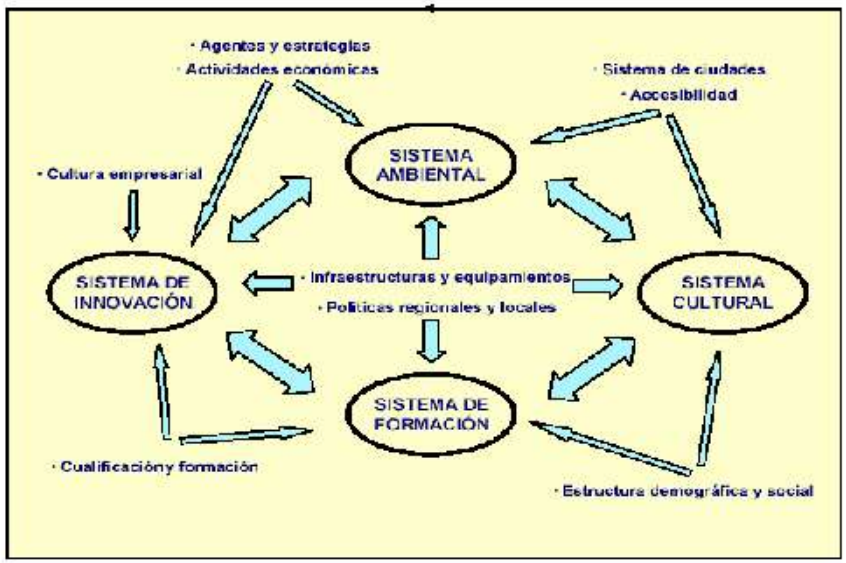

Pont de les set llunes (font: Viquipèdia)

5 Júlia Salom i altres. *Comarques Centrals Valencianes: Polítiques d'actuació territorial*. CEIC Alfons el Vell. Gandia. 1993.

6 *Examen de la OCDE sobre las Comarcas Centrales Valencianas*. OECD-UPV. Alcoi. 2001.

7 Julia Salom. Nèstor Novell. Antonio Serrano i altres. *Proyecto Concercost: Plan de promoción socieconómica y de ordenación territorial de las Comarcas Centrales Valencianas.* Consorci de les Comarques Centrals Valencianes. Oliva. 2002.

empresarial emprenedora i una diversificació productiva prou àmplia per a permetre el disseny de polítiques d'actuació globals en base a un model policèntric i dispers.[5] Aquest és un actiu econòmic i qualitatiu molt important cara a la vertebració amb la resta de la nostra àrea econòmica, social i lingüística, per aprofitar els beneficis que pot generar el projecte Ferrmed i enfortir el projecte de l'Arc Mediterrani.
La novetat més important de la definició del projecte de les Comarques Centrals Valencianes (Projecte CONCERCOST) residia en el fet que la competitivitat del territori depèn fonamentalment de les relacions entre quatre grups de variables interrelacionades, tres dels quals són fonamentalment de caràcter socioeconòmic, mentre que el quart és de tipus territorial: el sistema d'innovació, el sistema de formació, el sistema cultural i l'ecosistema ambiental.
De l'eficiència de cadascun d'aquests quatre subsistemes depèn en gran manera que el conjunt del territori abastira un llindar de grandària crítica a què és impossible arribar per separat. Per tant, la potenciació de la cooperació i la creació de sinèrgies són, en tots els casos mencionats, elements centrals de l'estratègia de desenvolupament.

Figura 2.

El territori de les Comarques Centrals Valencianes és un territori real, en el sentit que configura un espai homogeni des del punt de vista funcional i simbòlic amb els seus equilibris i complementarietats i és un territori desitjat a partir de la perspectiva que agents rellevants del món cultural, empresarial, sindical i de la ciutadania, se senten subjectivament pròxims a les comarques veïnes i, per descomptat, molt més pròxims que a les seus respectives capitals provincials.[6]
També des del punt de vista de la racionalitat instrumental, resulta un espai ideal per a enfrontar-se a l'ordenació ja que, com s'afirma en la introducció als documents finals del projecte, la solució a la problemàtica de les CCV obliga a avançar en una estratègia de cooperació territorial supracomarcal, perquè així es podria aconseguir:[7]

a) Un mercat prou gran per a superar el llindar que precisen els sectors econòmics estratègics de l'àrea per a reestructurar positivament el sistema productiu.
b) L'aparició de sinèrgies entre les ciutats que componen el nostre sistema urbà, amb les que es pot crear l'ambient d'innovació i iniciatives necessari per a promoure el desenvolupament i portar a terme projectes de suficient envergadura que beneficien el conjunt de l'àrea.

La recent aprovació de l'Estratègia Territorial Valenciana era una molt bona ocasió per a incloure les CCV en una de les àrees funcionals del territori, com al seu dia va demanar el Consorci

Port de Dénia (font: Viquipèdia)

8 Pau Rausell Köster. *"La planificación cultural en las Comarcas Centrales. El relato de un fracaso inmerecido"*. Universitat de València. 2006.

9 Decret 1/2011 de 13 de gener del Consell de la Generalitat Valenciana. DOCV 19.01-2011.

c) Una projecció exterior capaç d'atraure activitats econòmiques, capital físic i humà, iniciatives i inversió pública i també d'exposar amb major força, davant de les distintes instàncies administratives i polítiques, les opinions de les forces socials i econòmiques del nostre territori sobre els problemes comuns.

VII.- Tot i les bondats del projecte i de tractar-se d'un territori real, funcional, racional i desitjat, el tema no ha tirat endavant simplement perquè no constitueix un *territori governat.* Ni les lògiques del funcionament dels espais territorials per davall (municipis i diputacions) incapaços de superar inèrcies administratives i organitzatives condicionades pel cicle polític local, ni la voluntat de les accions de govern per dalt, timorats davant d'experiències que pogueren suposar graus d'autonomia elevats i models menys jeràrquics i polinuclears, possibiliten que l'intent d'accions concertades de gestió del territori, puguen arribar a bon port.
Com sentencia Pau Rausell:[8] "En definitiva, estem davant d'una proposta que es va construir amb una elevada qualitat conceptual, de diagnòstic i de disseny dels objectius perseguits, que recorre tots els requisits procedimentals de la planificació estratègica, que s'incardina intel·ligentment en les orientacions territorials de la UE i dels models proposats per l'OCDE per a les regions intermèdies, però que en canvi entropessa estrepitosament amb l'articulació d'un marc administratiu i competencial que puga assumir la implementació de les intervencions que tan brillantment ha dissenyat, per això, des de la nostra perspectiva, i en aquest cas, estem davant d'un fracàs immerescut".
La recent aprovació de l'Estratègia Territorial Valenciana era una molt bona ocasió per a incloure les CCV en una de les àrees funcionals del territori, com al seu dia va demanar el Consorci.[9] No ha estat així, l'ETCV identifica 15 àmbits territorials supramunicipals sobre els quals es poden desenvolupar el Plans d'Acció Territorial. Poden considerar-se excessius si els comparem amb els 6 de Catalunya. Però el que resulta cridaner, o potser insultant i venjatiu, és que a l'àmbit del territori de les Comarques Centrals en siguen 5 , 1 per cada comarca que l'integra (Alcoi, Xàtiva, La Vall d'Albaida, La Safor i La Marina Alta).

VIII.- Des del començament del projecte de CCV, ha passat prou temps, però l'actualitat mostra que la desestructuració política i econòmica del País i els seus desequilibris territorials i socials, continua reclamant una nova organització territorial perquè, com bé diu Joan Ignasi Cervera, el desinterès del govern valencià cap el territori ha estat absolut, la qual

Què podem fer des dels municipis i comarques d'aquest territori tenint en compte la nostra representació política i social?

La vila d'Ontinyent (font: Viquipèdia)

10 Joan Ignasi Cervera. "Comarques Centrals Valencianes. Un nou marc cap el desenvolupament territorial sostenible". PUV. 2011.

11 Josep A. Ybarra. "*Un territori per al desenvolupament, les CCV i el seu futur*". UA. 2011.

12 Ernest Lluch. *La Via Valenciana*. Editorial 3 i 4. València 1976.

cosa ha estat un element important per estimular la dinàmica depredadora i especulativa del urbanisme absorbint capital humà i productiu cap aquest sector en detriment de la indústria, de l'agricultura i dels serveis. Cal un nou model territorial que faça possible i possibilite el desenvolupament econòmic, cultural i social dels seus ciutadans.
Hem vist també com les possibilitats del País Valencià per integrar-se a l'eix econòmic del Mediterrani Nord-Occidental han estat limitades tant per aspectes de cohesió interna com de manca de polítiques adients. De res ha servit allò que Ernest Lluch explicava: El grau d'homogeneïtat sociocultural i a l'existència d'un teixit econòmic permeable entre Catalunya i València ha generat un efecte induït de desenvolupament de l'economia valenciana.
La situació és pitjor que fa 20 anys: La meitat de la nostra indústria i més de la meitat de la nostra agricultura ha desaparegut La crisi qüestiona la implementació de polítiques respectuoses amb el paisatge i el medi ambient, el transport i l'energia sostenible i les inversions en infraestructures elementals, que vergonyosament no s'han dut a terme mai. A més, hem perdut el nostre sistema financer.

IX.- Estem en una nova etapa i cal repensar el model territorial a partir de la nova situació. ¿Què podem fer des dels municipis i comarques d'aquest territori tenint en compte la nostra representació política i social? Eixe és l'objecte de la reunió. Tractar de confeccionar en aquest àmbit, entre tots i totes, un programa de treball per al futur. Permeteu-nos avançar algunes idees per a la reflexió:
1.- Saludar i **donar suport a la recent constitució de la Mancomunitat de l'Alcoià-Comtat**. Una iniciativa reclamada i esperada des de fa un grapat d'anys i que ara ha sigut realitat. Era l'única entitat comarcal que mancava constituir-se a l'espai de les CCV. Malgrat que, en un principi, es planteja solament com a objectiu la gestió del pacte territorial per l'ocupació, els estatuts reflecteixen el desig de dur a terme altres competències, com no podrà ser menys si posa en pràctica el que plantegem a continuació.
2.- **Reclamar per a les mancomunitats l'exercici de les funcions de planificació territorial que li atorguen les directrius de l'estratègia territorial valenciana.** En efecte, les directrius 17 i 18 estableixen que les unitats funcionals "han de ser de necessària observança en les polítiques d'implantació d'equipaments i serveis per part de les administracions sectorials de la Generalitat" i que "per a la gestió de la planificació supramunicipal es poden constituir, sota la fórmula jurídica

Plantejar-se i decidir el seu futur. Si cal dissoldre'l o mantenir-lo com a òrgan de discussió i planificació supracomarcal

Torre i muralles de Cocentaina (font: Viquipèdia)

de **mancomunitats o consorcis**, organismes per a liderar, en els àmbits supramunicipals definits per l'estratègia territorial, la formulació i l'elaboració de processos de participació pública i la gestió dels programes i projectes que s'hi desenvolupen. Així mateix, aquests ens han d'exercir una funció promotora de les iniciatives que es generen en aquests àmbits, com també el lideratge i la gestió de les interdependències del conjunt d'actors presents al territori".

3.- **Demanar i prendre la iniciativa de reunir el Consorci de les CCV, sense esperar-ne la constitució ni la designació de tots els seus consellers**. En aquest moments, les ciutats més importants, Gandia, Alcoi, Xàtiva i Cocentaina, han designat els seus representants. Cal convocar una reunió, encara que fóra informal, però representativa de les diverses forces politiques, per tal de:

a) Aclarir que es fa amb els diners que disposa i dels quals des de fa mes de 10 anys sols es beneficia el banc on estan dipositats (uns 40.000€).

b) Plantejar-se i decidir el seu futur. Si cal dissoldre'l o mantenir-lo com a òrgan de discussió i planificació supracomarcal, com permet la directriu 18 d'ETV i aconsellen la quantitat de projectes d'aquest àmbit no executats.

4.- Donar suport i participar en les iniciatives **de l'Euram** de l'Institut Ignasi Villalonga i en la defensa del **FERRMED.**

5.- Crear una **plataforma d'estudi i discussió al voltant de l'organització del territori** que servisca per a crear propostes concretes per a incloure al nostre programa. Aquesta plataforma hauria de tenir un caràcter ampli i estar integrada per especialistes en el territori, agents socials, polítics i econòmics.

CCV febrer 2012

blocverdsgandia.org

facebook.com/blocverds

twitter.com/blocverdsgandia